

Okvir 4

Globalni proizvodni vzorci z vidika Evrope: spoznanja iz ankete med velikimi podjetji v euroobmočju

Po veliki recesiji ostaja rast svetovne trgovinske menjave izjemno šibka in se kot delež svetovnega BDP komajda povečuje. To predstavlja izrazito spremembo v primerjavi z močno rastjo svetovne trgovinske menjave v desetletjih pred tem. Podaljšano obdobje podpovprečne rasti trgovinske menjave v zadnjih letih je mogoče pojasniti na več načinov, ki zajemajo tako kratkoročne in ciklične kot tudi dolgoročnejsše strukturne dejavnike (glej okvir 1 v tej izdaji Ekonomskega biltena).

Tabela

Povzetek statističnih podatkov iz ankete

Razčlenitev po sektorjih	Število	Odstotek	Delež v dodani vrednosti poslovnega sektorja v EGP
Industrija z gradbeništvom	25	(57%)	51%
Storitve	19	(43%)	49%
			Delež v celotnem poslovnem sektorju v EGP
Zaposlenost (v tisočih)	2.193		1,6%
Prihodki (v milijonih EUR)	607.785		2,1%

Viri: Eurostat, anketa o trgovinski menjavi in izračuni ECB.

Opomba: Poslovni sektor ne vključuje kmetijstva, gozdarstva in ribištva ter netržnih storitev (vključno z javnim sektorjem).

V tem okvirju so predstavljeni dejavniki, ki določajo nedavna gibanja v svetovni trgovinski menjavi in proizvodnji na podlagi priložnostne ankete med vodilnimi podjetji v euroobmočju.¹ V tabeli je povzetek razčlenitve za 44 sodelujočih podjetij. Petindvajset odgovorov je iz širšega industrijskega sektorja (vključno z gradbeništvom) in 19 iz storitvenega sektorja. Te velike družbe, pogosto multinacionalke, so imele približno 2,2 milijona zaposlenih, njihov promet pa je znašal več kot 600 milijard EUR, kar ustreza približno 1,6% skupne zaposlenosti v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP²) v letu 2013 in približno 2,1% prometa v EGP v letu 2013.³

Respondenti so kot glavne svetovne izzive izpostavili hiter tehnološki razvoj, zaskrbljenost glede povpraševanja in težave na trgu dela, s katerimi se njihovi sektorji soočajo v sedanjem času (glej graf A). Skoraj polovica respondentov je med tri glavne svetovne izzive, s katerimi se morajo njihovi sektorji v sedanjem času soočiti, uvrstila tehnološke dosežke, ki so posledica hitrega digitalnega napredka. Podjetja so poročala o vplivu na vse vidike njihovega poslovanja – od načinov dostopanja do strank (e-trgovina) do težav z varstvom podatkov, cenovnih in stroškovnih posledic ter učinkov, ki jih imajo napredne tehnologije na lokacijo proizvodnje/poslovanja in logistiko. Dobra tretjina respondentov je navedla zaskrbljenost glede povpraševanja – na svetovni ravni in v EGP – enak delež pa se

¹ Anketa se je izvajala spomladi leta 2016.

² EGP obsega Evropsko unijo ter Islandijo, Liechtenstein in Norveško. Švica je bila zajeta v anketo, čeprav ni članica ne Evropske unije ne EGP, ker ima dostop do enotnega trga pod enakimi pogoji kot druga podjetja v EU.

³ Povzeto iz Eurostatove strukturne poslovne statistike (*structural business statistics*), ki je za EGP na voljo samo do leta 2013.

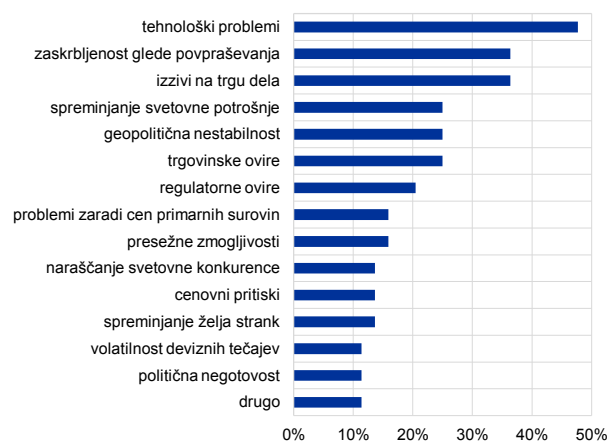
je skliceval tudi na izzive na trgu dela (predvsem na vprašanje relativnih stroškov dela v Evropi in na širše omejitve na področju delovne sile ter potrebe po usposobljenih delavcih). Četrtnina podjetij je med glavnimi svetovnimi izzivi izpostavila spreminjanje vzorcev svetovne potrošnje in težave v zvezi z geopolitično nestabilnostjo (vključno z zaskrbljenostjo glede gibanj cen primarnih surovin in potencialnega učinka terorizma na gospodarsko aktivnost).

Zlasti podjetja v predelovalnih dejavnostih so kot glavno zaskrbljenost in ovire za ekonomijo obsega izpostavila tudi trgovinske ovire – vključno z ureditvijo glede lokalnih virov, tarifami in carinskimi dajatvami ter naraščanjem manj formalnih ovir (tako imenovanega »mračnega protekcionizma«). Podjetja, ki delujejo v več geografskih jurisdikcijah, so izpostavila težave, ki jih imajo zaradi vse pogostejšega »dvojnega« obdavčevanja podjetij. Poleg tega so respondenti kot trenutne svetovne izzive, s katerimi se soočajo njihovi sektorji, omenili vse večjo svetovno konkurenco na trgih proizvodov, spreminjanje želja strank in volatilnost cen primarnih surovin. Le redki so navedli finančne omejitve in zaskrbljenost glede dostopa do financiranja.

Graf A

Glavni svetovni poslovni izzivi v sedanjem času

(odgovori v odstotkih, od najpogostejših navzdol)

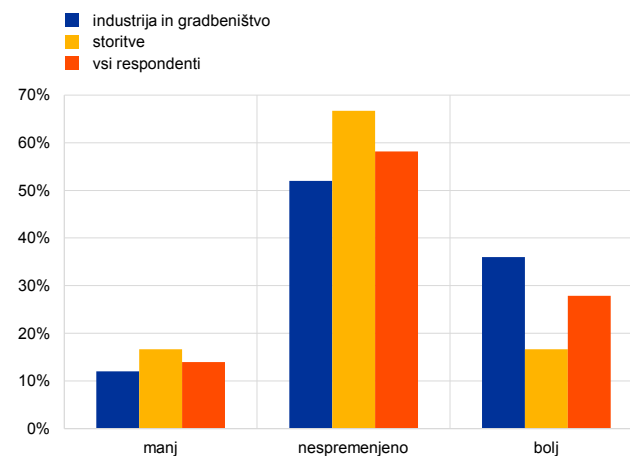
Viri: Anketa o trgovinski menjavi in izračuni ECB.

Opombe: Odgovori na vprašanje: »Kateri so trije glavni svetovni poslovni izzivi v vašem sektorju v tem trenutku? Prosimo, da naštejete največ tri dejavnike in na kratko obrazložite, zakaj so pomembni.«

Graf B

Spremembe v lokalni proizvodnji v zadnjih petih letih

(odgovori v odstotkih)

Viri: Anketa o trgovinski menjavi in izračuni ECB.

Opombe: Odgovori na vprašanje: »Ali je v zadnjih petih letih postalo bolj ali manj običajno, da podjetja v vašem sektorju proizvajajo/poslujejo na lokalnih trgih, kjer se prodajajo blago in storitve?«

Ankete kažejo, da se je lokalizacija proizvodnje v bližino končnih trgov v zadnjih petih letih rahlo povečala (glej graf B).

Čeprav večina podjetij ni poročala o spremenjenih svetovnih proizvodnih vzorcih v zadnjih petih letih, je dobra četrtnina respondentov izjavila, da so svojo proizvodnjo ali storitvene dejavnosti premestili. Kot pomembne dejavnike, zaradi katerih se poslovanje seli iz EGP, so navajali spreminjanje svetovnih vzorcev povpraševanja in tudi visoke stroške dela. Med pomembnimi dejavniki se omenjajo tudi zahteve glede lokalnih virov. Drugi dejavniki, ki vplivajo na odločitve o selitvi, so se navezovali na željo po zavarovanju pred valutnimi nihanji, na omejene zmogljivosti znotraj EGP, pretirano regulacijo ter gospodarsko in politično negotovost.

S spremembo svetovnih proizvodnih vzorcev se še naprej zmanjšuje

povpraševanje po delovni sili iz EGP. Približno dvakrat toliko podjetij meni, da se je s spremembo vzorcev svetovne trgovinske menjave zmanjšalo povpraševanje po delovni sili iz EGP v njihovem sektorju, v primerjavi s tistimi, ki so tukaj zabeležila povečanje. Upad je bil zlasti velik med »pisarniškim« operativnim osebjem (v industriji in storitvenih dejavnostih), povpraševanje pa se je nekoliko povečalo po delovnih mestih, ki zahtevajo višjo izobrazbo (vključno s proizvodnimi tehnologiji in nadzorniki ali v raziskavah in razvoju ter na področju oblikovanja izdelkov).

Selitve so bile redke, saj so nove trge navadno oskrbovali z dodatnimi obrati. V primeru selitev so se te pogosto osredotočale na selitev bodisi znotraj EGP (predvsem iz dražjih zahodnoevropskih gospodarstev v stroškovno ugodnejše države srednje in vzhodne Evrope, kot je navedla tretjina podjetij, ki so se selila) bodisi v manjši meri v države zunaj EGP (kot je navedla približno četrtnina podjetij, ki so se selila). Samo peščica respondentov je poročala o selitvi nazaj v EGP iz države, ki je zunaj EGP. Kot spodbudo za selitev nazaj v EGP so podjetja navajala spodbude nekaterih vlad v EGP k selitvi podjetij ter težnje k centralizaciji upravnih delovnih mest in sedeža – navadno v prizadevanjih za omejitev stroškov.

Graf C

Dejavniki, ki verjetno spodbujajo več proizvodnje v EGP

(odgovori v odstotkih)

Viri: Anketa o trgovinski menjavi in izračuni ECB.

Opombe: Odgovori na vprašanje: »Kaj od naslednjega bi podjetja v vašem sektorju najverjetneje spodbudilo, da bi srednjeročno povečala proizvodnjo/poslovanje v EGP?« Respondenti so morali navesti največ pet dejstev.

Glede na anketne odgovore bi bile za povečanje evropske proizvodnje potrebni boljši gospodarski obeti, večje omejevanje stroškov in dodatni ukrepi ekonomskih politik (glej graf C). Graf C kaže povzetek odgovorov na vprašanje, ki je od respondentov zahtevalo, da izberejo pet dejavnikov, ki bi najverjetneje spodbudili podjetja v njihovem sektorju k srednjeročnemu povečanju proizvodnje/poslovanja v EGP.

Prioritete v industrijskem sektorju so bile podobne tistim v storitvenem sektorju. Več kot polovica vseh podjetij je kot spodbudo k povečanju proizvodnje v Evropi navedla boljše gospodarske obete. Številna so poudarila, da so za ponovno vzpostavitev konkurenčnosti in povečanje dobičkonosnosti v okolju šibke rasti ključna prizadevanja za nadaljnjo omejitev stroškov z večjim poudarkom na tehnološkem napredku in večji učinkovitosti. Približno tretjina podjetij je kot prednostne naloge ekonomskih politik izpostavila nadaljnje ukrepe za zmanjšanje stroškov poslovanja – zlasti stroškov dela – in liberalizacijo predpisov o trgu

dela.⁴ Dobra petina podjetij je poudarila potrebo po večjih naložbenih spodbudah, zmanjšani obdavčitvi podjetij in manjših omejitvah na trgih proizvodov. V končni fazi bo treba med prednostne naloge oblikovalcev nacionalnih politik ob primerjalnih prednostih države vključiti tudi razmere v lokalnem poslovnem okolju in položaj države v svetovnih vrednostnih verigah. Rezultati ankete kljub temu kažejo, da bodo

⁴ Podobno je bilo razmišljanje v eni od predhodnih anket v zvezi s povečanjem investicij v euroobmočju. Glej okvir z naslovom »Kaj povzroča nizke investicije v euroobmočju? Anketni odgovori velikih podjetij iz euroobmočja«, Ekonomski bilten, ECB, december 2015.

visoki stroški dela in poslovanja ter stroga regulacija trga dela po mnenju podjetij, ki so sodelovala v anketi, verjetno vplivali na odločitve podjetij o njihovi lokaciji.